

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
Інститут підготовки юридичних кадрів для СБ України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПРАКТИЧНИЙ ПОРАДНИК для Збройних Сил України

**Взаємодія Збройних Сил України
з органами досудового розслідування
під час фіксації обставин вчинення злочинів,
пов'язаних зі збройною агресією проти України**

**Харків
2023**

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Інститут підготовки юридичних кадрів для СБ України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

**Взаємодія Збройних Сил України
з органами досудового розслідування
під час фіксації обставин вчинення
злочинів, пов'язаних зі збройною
агресією проти України**

Практичний poradник

Харків
2023

УДК 343.337(477)(035)

Рекомендовано до видання Вченою радою
Інституту підготовки юридичних кадрів для СБ України
Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
(протокол № 22 від 20.01.2023 р.)

Колектив авторів:

А.А. Когут, старший викладач спеціальної кафедри № 4 Інституту підготовки юридичних кадрів для СБ України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, полковник

О.Ю. Старостін, старший викладач спеціальної кафедри № 4 Інституту підготовки юридичних кадрів для СБ України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, полковник

А.О. Тимофеев, старший викладач спеціальної кафедри № 1 Інституту підготовки юридичних кадрів для СБ України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, капітан

М.В. Членов, старший викладач спеціальної кафедри № 1 Інституту підготовки юридичних кадрів для СБ України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, полковник

Взаємодія Збройних Сил України з органами досудового розслідування під час фіксації обставин вчинення злочинів, пов'язаних зі збройною агресією проти України: практич. poradnik / Когут А.А., Старостін О.Ю., Тимофеев А.О., Членов М.В. Х.: ІПЮК для СБУ. 2023. 56 с.

Практичний poradnik підготовлено з використанням слідчо-судової практики розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією російської федерації проти України. Докладно, з урахуванням актуальних новел кримінального права та кримінального процесу, аналізу судових рішень у вказаній категорії проваджень, роз'яснені положення окремих статей Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, які застосовуються під час взаємодії ЗСУ з органами досудового розслідування з метою збирання та фіксації доказів вчинення злочинів, пов'язаних зі збройною агресією рф проти України.

Запропоноване видання орієнтовано на практичне використання представниками ЗСУ, сил оборони України, оперативних підрозділів правоохоронних органів, які взаємодіють з органами досудового розслідування, в питаннях надання допомоги в зборі та фіксації доказів вчинення злочинів. Практичний poradnik може бути корисним для студентів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів, науковців, сфери інтересів яких стосується зазначена тематика.

ЗМІСТ

Вступне слово.....	4
1. Статті Кримінального кодексу України, які передбачають відповідальність за злочини, вчинені під час збройної агресії рф проти України.....	7
2. Опрацювання підрозділами ЗСУ запитів слідчого у кримінальних провадженнях.....	11
3. Речі і документи, виявлені на полі бою та деокупованих територіях, що можуть бути доказами у кримінальних провадженнях.....	15
4. Порядок долучення до матеріалів кримінальних проваджень речей і документів, виявлених на полі бою..	17
5. Порядок залучення військовослужбовців ЗСУ як спеціалістів під час проведення слідчих дій.....	21
6. Порядок дачі показань військовослужбовцями ЗСУ...	24
7. Порядок передачі військовополонених держави-агресора до органів досудового розслідування.....	27
Висновки.....	30
Додатки.....	31

ВСТУПНЕ СЛОВО

24 лютого 2022 року російська федерація реалізувала новий етап збройної агресії проти України, розпочавши ракетні обстріли об'єктів цивільної і військової критичної інфраструктури та перейшовши до широкомасштабного вторгнення одразу на декількох ділянках державного кордону суверенної та незалежної України. В умовах війни, розпочатої агресором, як ніколи важливим став захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки, які, відповідно до ст. 17 Конституції України, є найважливішими функціями держави і справою всього Українського народу.

Розпочавши відкриту, широкомасштабну збройну агресію проти України, держава-агресор застосовує методи окупації та анексії окремих територій нашої держави, залучає громадян України до участі в бойових діях проти України у складі незаконних збройних формувань, створених на тимчасово окупованих територіях України, збройних формувань держави-агресора, а також заохочує до колабораційної діяльності з метою ведення ідеологічного та інформаційного протиборства, діючи на шкоду суверенітету України і її територіальній цілісності.

Збройна агресія РФ проти України супроводжується вчиненням великої кількості злочинів як на лінії бойового зіткнення, так і всередині тимчасово окупованих територій України - Донецької, Луганської, Херсонської, Запорізької областей та півострову Крим. За виявленими фактами вчинення численних злочинів окупаційних

військ органами досудового розслідування розпочаті кримінальні провадження майже у всіх регіонах України.

Так, протягом війни з РФ органами досудового розслідування при налагодженій взаємодії зі спеціалістами ЗСУ завершено та направлено на судовий розгляд велику кількість матеріалів досудових розслідувань воєнних злочинів, злочинів проти основ національної безпеки України, проти громадської безпеки, проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку. За цей час було сформовано позитивну практику взаємодії ЗСУ з органами досудового розслідування з питань допомоги в збиранні доказів, пов'язаних зі збройною агресією.

Водночас, в умовах воєнного стану, ведення бойових дій, окупації окремих територій України, великої кількості зареєстрованих кримінальних проваджень і багатьох тисяч запитів до підрозділів ЗСУ про надання інформації та залучення військових спеціалістів до участі в слідчих діях, існують окремі випадки зволікання з наданням відповідей, наданням неповної інформації та інші проблемні питання. Серед військовослужбовців ЗСУ зустрічаються розбіжності в розумінні порядку застосування окремих норм про кримінальну відповідальність та порядку збору доказів злочинної діяльності згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України, що в подальшому може призвести до визнання зібраних доказів недопустимими під час судового розгляду. Означені недоліки мають бути усунені, а практика взаємодії ЗСУ з органами досудового розслідування – проаналізована та узагальнена.

Впровадження позитивного досвіду взаємодії ЗСУ з органами досудового розслідування під час розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією рф проти України, в практичну діяльність підрозділів ЗСУ і представників інших сил оборони України є головною метою цього видання.

Даний практичний poradnik є результатом плідної співпраці слідчих-практиків СБ України та науковців ІПЮК для СБ України НЮУ ім. Ярослава Мудрого. Сподіваємось, що він стане підґрунтям для подальшого удосконалення взаємодії Збройних Сил України та підрозділів досудового розслідування задля організації швидкого, повного і неупередженого розслідування злочинів, вчинених окупаційними військами рф та колаборантами, які виступають пособниками держави-агресора. Автори з вдячністю сприйматимуть побажання і зауваження військових фахівців, висловлені у доброзичливій та конструктивній формі.

Олександр ЧЕРВЯКОВ,
*т.в.о. начальника Інституту підготовки
юридичних кадрів для СБ України
НЮУ ім. Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук, полковник*

1. СТАТТІ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ, ЯКІ ПЕРЕДБАЧАЮТЬ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ, ВЧИНЕНІ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

До підслідності слідчих СБ України віднесено розслідування злочинів, вчинених, у тому числі, в період міжнародного збройного конфлікту, в умовах воєнного стану та в особливий період, зокрема це:

1) воєнні злочини, вчинені учасниками збройних формувань держави-агресора (ст. 438 «Порушення законів та звичаїв війни», ст. 437 «Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни», ст. 447 «Найманство» КК України). При цьому, до порушень законів і звичаїв війни відносяться злочинні дії стосовно цивільного населення та його майна з боку окупаційних військ;

2) злочини, вчинені громадянами України з числа учасників незаконних збройних формувань т.зв. «лнр», «днр», що приймають участь в бойових діях на стороні держави-агресора (ст. 111 «Державна зрада», ч. 2 ст. 260 «Участь у не передбачених законом збройних формуваннях», ч.7 ст. 111-1 «Участь у незаконних збройних формуваннях, створених на тимчасово окупованих територіях або у збройних формуваннях держави-агресора» КК України);

3) злочини, вчинені громадянами України (ст. 114-1 «Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України»; ст. 114-2 «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух,

переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану, ст. 111-1 «Колабораційна діяльність», ст. 111-2 «Пособництво державі-агресору», ст. 436-2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікація її учасників» КК України) *(Додаток 1)*.

Вказані злочини можуть вчинятися безпосередньо на полі бою, або на тимчасово окупованих територіях і лишати по собі докази на місцевості після її звільнення Збройними Силами України.

Чинним Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) визначено, що доказування полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження (ч. 2 ст. 91 КПК України), а обов'язок доказування за загальним правилом покладено на слідчого, прокурора та, в передбачених КПК України випадках, – на потерпілого.

Сам процес збирання доказів стороною обвинувачення здійснюється шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених КПК України.

Важливу роль майже в кожному кримінальному провадженні мають речові докази, які являють собою матеріальні об'єкти, що були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час досудового розслідування, в тому числі предмети, що були об'єктом протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті злочинним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

В ході слідства речові докази «потрапляють до кримінального провадження» в результаті проведення таких процесуальних дій:

- огляду місця події;
- тимчасового доступу до речей і документів (з можливістю їх вилучення);
- обшуку на підставі ухвали слідчого судді;
- обшуку без ухвали слідчого судді з подальшим отриманням відповідної ухвали постфактум;
- отримання зразків для експертизи;
- долучення як додаток до інших слідчих дій, наприклад допиту особи;
- в результаті проведення інших процесуальних дій.

Разом з цим, розслідування в умовах воєнного стану має ряд особливостей, частину з яких регламентовано відповідними статтями КПК України, а інші виникають залежно від особливостей умов, в яких це розслідування доводиться здійснювати. У зв'язку з цим нагальною стає необхідність взаємодії органу досудового розслідування зі Збройними Силами України та різними органами і

організаціями з метою фіксації обставин вчинення кримінальних правопорушень.

Вказана взаємодія може здійснюватися у таких формах:

- опрацювання запитів слідчих;
- передача речей і документів окупаційних військ, виявлених на місцевості, у військовій техніці, транспортних засобах тощо;
- передача матеріалів, отриманих у ході виконання службових обов'язків (аерофото-, відеозйомка, схеми, рапорти);
- участь як спеціалістів у слідчих діях;
- надання показань;
- передача військовополонених;
- забезпечення безпеки учасників слідчої дії при проведенні процесуальних дій поблизу лінії бойового зіткнення (*Додаток 2*).

2. ОПРАЦЮВАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ ЗСУ ЗАПИТІВ СЛІДЧОГО У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ

Під час досудового розслідування, в порядку ст. 93 КПК України, виникає необхідність отримання від ЗСУ інформації щодо:

а) часу, місця, найменування підрозділів та військової техніки, з якої були здійснені пуски повітряних чи наземних засобів ураження, напрямку та траєкторії польоту цих засобів ураження, їх ідентифікації, а також з'ясування якою зі сторін міжнародного збройного конфлікту вони застосовані;

б) встановлення військових частин та військовослужбовців ЗСУ і зс рф, які приймали участь в бойових діях або дислокувались на певних територіях у певні проміжки часу;

в) з'ясування фактів правомірності поширення інформації про рух, переміщення або розміщення ЗСУ та інших військових формувань на певних територіях;

г) дати та місця захоплення ЗСУ військовополонених, встановлення їх теперішнього місцезнаходження, обставин взяття в полон, виявлених при цьому предметів і документів;

д) кількості та ідентифікаційних даних засобів ураження сил протиповітряної оборони України, часу, місця їхнього застосування, з метою їх відмежування від уламків засобів ураження противника, виявлених на місці події;

е) матеріалів радіоперехоплень розмов екіпажів повітряних суден противника між собою та з наземними

службами, матеріалів радіолокаційної інформації (матеріалів відображення повітряної обстановки, інформації про просторове місцезнаходження повітряних суден, яка збережена в пунктах управління авіацією та в файлах програмного забезпечення окремих радіолокаційних станцій) тощо (Додаток 3).

Під час виконання запитів в окремих випадках виникають проблеми, які полягають у тому, що:

- запити скеровуються на адресу вищого військового керівництва (Міністерства оборони України, Генерального штабу МОУ, керівництва ГУР МОУ, командувачів окремих родів військ, керівників Оперативних командувань, керівників окремих військових частин тощо), що може призвести до затягування строків надання інформації або надання неповної інформації;

- іноді на декілька запитів слідчих у різних кримінальних провадженнях скеровується єдина відповідь, що унеможлиблює її долучення до матеріалів різних кримінальних проваджень;

- мають місце факти визначення виконавцями запитів тих підрозділів ЗСУ, які не володіють запитуваною інформацією;

- відповіді від різних підрозділів за одним фактом можуть містити суперечливу інформацію;

- частина відповідей (від ГУР МОУ) містять посилання на ч. 3 ст. 14 Закону України «Про розвідку» від 17.12.2020 року № 912-IX (розвідувальні заходи не можуть організовуватися і проводитися для вирішення завдань кримінального провадження), ч. 4 ст. 24 (не допускається надання або використання відомостей, що

належить до розвідувальної інформації, в інших, крім визначених цією статтею, цілях), або взагалі відмовляється в наданні запитуваної слідчим інформації, посилаючись на ч. 2 ст. 19 Конституції України (органи державної влади та органи місцевого самоврядування, її посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України);

- у відповідях безпідставно проставляється гриф обмеження доступу, що в подальшому ускладнює можливість надання цих доказів стороні захисту, прокуратурі та суду.

Враховуючи те, що на сьогоднішній день відсутні міжвідомчі інструкції щодо порядку взаємодії підрозділів ЗСУ з правоохоронними органами під час виконання завдань у період дії воєнного стану, які б визначали суб'єктів, порядок та обсяг надання відповідей органам досудового розслідування, з метою збирання доказів доцільно при виконанні запитів слідчих звертати увагу на таке:

1) максимально оптимізувати час надання відповідей та, у разі виникнення питань, безпосередньо контактувати з ініціатором запиту (слідчим, прокурором) щодо їх вирішення;

2) визначати в якості виконавців ті підрозділи та посадових осіб, які володіють запитуваною інформацією;

3) на кожен запит надавати окрему відповідь, не об'єднуючи кілька запитів в одну відповідь (при цьому, якщо відомості, що запитуються, надають кілька окремих підрозділів, з метою процесуальної економії допускається надання кількох відповідей на один запит);

4) вивчати відповідь, що готується, на предмет відсутності таємної/службової інформації з метою уникнення завищення грифів обмеження доступу до інформації;

5) у разі отримання додаткової інформації за відпрацьованим запитом, за можливості, невідкладно направляти її до органу досудового розслідування (*Додаток 4*).

3. РЕЧІ І ДОКУМЕНТИ, ВИЯВЛЕНІ НА ПОЛІ БОЮ ТА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ, ЩО МОЖУТЬ БУТИ ДОКАЗАМИ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ

Безпосередньо на позиціях, де дислокувався ворог, та на полі бою можуть бути виявлені та вилучені різноманітні речі і документи, що можуть мати значення для встановлення ознак злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Аналіз матеріалів кримінальних проваджень свідчить, що ними можуть бути різноманітні об'єкти, зокрема такі речі, як: уламки снарядів, снаряди, заборонені до використання міжнародними конвенціями, пакування від снарядів, окремі види озброєння, мобільні телефони, планшети, ноутбуки, флеш-накопичувачі, безпілотні літальні апарати із флеш-накопичувачами, екіпірування (військова форма, шеврони, погони, емблеми, знаки розпізнавання «свій-чужий»), іменні банківські картки російських банків, предмети, що використовувались для катування цивільних та військових осіб; документи: журнали бойових дій, журнали обліку отриманих (відданих) розпоряджень, журнали подій, особисті документи (паспорти, військові квитки, посвідчення водія), списки підрозділів збройних формувань окупаційних військ, графіки чергувань, рапорти, бойові накази та розпорядження, командирські зошити, записи артилерійських підрозділів, карти ведення артилерійського вогню, розміщення позицій тощо.

Вказані об'єкти можуть мати важливе доказове значення у кримінальних провадженнях (особливо –

журнали бойових дій, розпоряджень, подій та карти) тому доцільно їх передавати до органів досудового розслідування.

Крім цього, про конкретні злочини можуть свідчити такі об'єкти на місцевості, як: вирви від снарядів, пошкодження будівель із прив'язкою до адрес, координат (геопозиції) та сторін світу, приміщення чи інші місця, пристосовані для катування осіб, позиції розташування вогневих засобів артилерійського ураження (*Додаток 5*).

4. ПОРЯДОК ДОЛУЧЕННЯ ДО МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ, ВИЯВЛЕНИХ НА ПОЛІ БОЮ

Для доказування таких злочинів, як «планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни» (ст. 437 КК України), «порушення законів та звичаїв війни» (ст. 438 КК України) та встановлення винних осіб можуть використовуватись дуже багато речових доказів, які знаходяться на лінії бойового зіткнення: безпосередньо на позиціях, з яких вибито окупаційні війська держави-агресора. Ними можуть бути: зошити, рапорти, списки особового складу, записи, мобільні телефони та інші гаджети, зброя, пакування від бойових припасів, військова техніка тощо. Вони можуть вказувати на факти перебування причетних осіб у конкретному місці в певний проміжок часу (списки підрозділів, графіки чергувань, командирські блокноти та інше), а також безпосередньо на вчинення злочину (наприклад, на факт застосування заборонених видів зброї можуть вказувати пакування, гільзи від снарядів, записи підрозділів артилерії, карти, уламки снарядів, матеріали фото-, відеозйомки, здійсненої представниками збройних формувань противника тощо) .

Враховуючи особливості вказаних локацій, в багатьох випадках можливість проведення безпосередньо слідчим огляду місця події та вилучення речових доказів згідно з КПК України відсутня. У такій ситуації для досягнення мети досудового розслідування та фіксування ознак воєнних злочинів необхідно долучати виявлені речі і документи таким чином, щоб в подальшому в рамках

судового розгляду кримінального провадження вони мали силу допустимих доказів.

На сьогодні існує така практика збирання та фіксації доказів:

1. Збирання військовослужбовцями усіх речей і документів, які ними виявляються в ході бойових дій, та їх передача різноманітними способами через сторонніх осіб до органу досудового розслідування, під територіальною юрисдикцією якого знаходиться місцевість. Вказаний спосіб інколи фактично знищує доказову силу виявлених матеріальних слідів злочину, оскільки, по-перше, предмети з різних ділянок фронту потрапляють до одного пакету і встановити час та точне місце їх виявлення не видається за можливе, а по-друге, особи, які здійснюють доставку пакетів до органу досудового розслідування, також не володіють інформацією щодо обставин та точного місця вилучення та не можуть дати жодних коментарів з приводу наданих потенційних речових доказів.

2. Військовослужбовець, який виявляє певні об'єкти на місцевості, у встановленому порядку через командира звертається до слідчого підрозділу, де його допитують в якості свідка, і він надає під час допиту всі речі і документи, що виявив. Вказаний спосіб має також певні вади: по-перше, у зв'язку з особливостями несення військової служби під час бойових дій можливість у вказаного військовослужбовця звернутись до правоохоронного органу може виникнути через невідомий та досить тривалий проміжок часу, а зберігати при собі виявлені предмети він може просто не мати фізичної можливості. Також існує можливість визнання

таких доказів недопустимими через те, що статтею 23 КПК України визначено, що суд досліджує докази безпосередньо, а показання учасників кримінального провадження отримує усно. Відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду, не можуть бути визнані доказами (крім випадків, визначених КПК України). Таким чином, у випадку, якщо на етапі судового розгляду суд не матиме можливості особисто допитати військовослужбовця, який раніше надав речі і документи як докази, то вказані об'єкти можуть бути визнані недопустимими через те, що не мають підтвердженого джерела надходження.

На сьогоднішній день дієвим способом долучати такі речі і документи до кримінального провадження є їх направлення до слідчого з кожного окремого місця супровідним листом, в якому описано місце, час вилучення та чіткий перелік вилученого.

Так, після виявлення військовослужбовцем речей і документів, що можуть мати доказове значення, він здійснює збирання, пакування для передачі (із додержанням заходів безпеки та відеофіксацією за можливості). Після цього він складає рапорт щодо часу та місця виявлення речей і документів, який разом з пакетом подає командирю. В подальшому, командир за супровідним листом з описом вилученого направляє вказані предмети до слідчого підрозділу, під територіальною юрисдикцією якого знаходиться місце виявлення речей і документів (*Додатки 6 - 8*).

Далі отримані органом досудового розслідування за вказаним супровідним листом речі і документи мають

бути оглянуті в рамках конкретного кримінального провадження, визначено їх долю (визнано речовими доказами), за необхідності – призначено і проведено судові експертизи, що стане підставою для посилення на них в обвинувальному акті.

Таким чином, в умовах ведення бойових дій за неможливості здійснення слідчим огляду місця події організовується вищеописаний альтернативний спосіб долучення матеріальних предметів до кримінального провадження.

5. ПОРЯДОК ЗАЛУЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ ЯК СПЕЦІАЛІСТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ ДІЙ

Відповідно до ст. 71 КПК України, спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

Для проведення слідчих дій, зокрема в районі лінії бойового зіткнення або на звільнених від окупації територіях України, існує потреба у залученні як спеціалістів військовослужбовців ЗСУ, які мають відповідні навички, а саме:

1) військовослужбовців, які мають навички поводження з вибуховими пристроями та речовинами, – як спеціалістів при проведенні слідчих дій з огляду вибухових пристроїв, речовин, снарядів (саперів, артилеристів, представників інженерних підрозділів);

2) військовослужбовців, які мають знання в ракетно-артилерійській сфері, – як спеціалістів при проведенні слідчих дій, пов'язаних з влучанням ракет та снарядів (військовослужбовців артилерійських підрозділів);

3) військовослужбовців, які мають навички пілотування БПЛА, – як спеціалістів при проведенні слідчих дій, пов'язаних з оглядом масштабних руйнувань, які потребують застосування дронів (представників підрозділів аеророзвідки та інших підрозділів, які мають у своєму складі подібних спеціалістів).

Відповідно до КПК України, залучення особи як спеціаліста не потребує винесення окремого процесуального рішення слідчим. Залучений спеціаліст-військовослужбовець повинен мати з собою:

- документи, які посвідчують особу;
- документи, які підтверджують спеціальність особи (запис про військово-облікову спеціальність у військовому квитку, свідоцтво про проходження певних курсів, диплом про здобуття відповідної освіти).

Під час проведення слідчої дії спеціаліст має права і обов'язки, передбачені ст. 71 КПК України (*Додаток 9*), які слідчий роз'яснює військовослужбовцю перед початком слідчої дії. До основних функцій військовослужбовця як спеціаліста під час проведення слідчої дії відноситься:

- здійснення необхідних вимірювань, надання консультацій та пояснень щодо характеристик вибухових речовин, боєприпасів (маркувань, розміру, кількості вибухової речовини, виду детонатору тощо);
- огляд та охарактеризування місця влучання ракети або іншого боєприпасу (траєкторії падіння, габаритів вирви, виду ракети або іншого боєприпасу, виду озброєння, який міг бути застосований);
- пілотування БПЛА під час огляду відповідної місцевості згідно з вказівками слідчого.

Після закінчення слідчої дії спеціаліст, знайомиться з протоколом, вносить зауваження і доповнення та ставить підписи у ньому, підтверджуючи цим надану інформацію. Після цього участь військовослужбовця у проведенні слідчої дії завершується.

Надалі військовослужбовець, який брав участь у слідчій дії як спеціаліст, може бути запрошений для дачі показань як свідок за обставинами, які мали місце під час слідчої дії, в якій він приймав участь.

6. ПОРЯДОК ДАЧІ ПОКАЗАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ЗСУ

Військовослужбовці ЗСУ, перебуваючи безпосередньо на лінії бойового зіткнення, стають вкрай важливими свідками в рамках кримінального провадження. Відповідно до ст. 65 КПК України, свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань.

У зв'язку з несенням служби в районах, до яких ускладнено доступ слідчих для допиту військовослужбовців безпосередньо після того, як вони стали свідками злочину, військовослужбовцям рекомендовано занотувати наступні обставини, які потім можна буде використати під час допиту. Такими обставинами є:

- 1) час та місце вчинення злочину;
- 2) кількість осіб, які вчиняли злочин;
- 3) дані осіб, яким завдано шкоди (якщо потерпілі загинули – місцезнаходження тіл);
- 4) засоби вчинення злочину;
- 5) інші особи, які могли бути свідками злочину;
- 6) приблизна схема місцевості, де був вчинений злочин (із зазначенням району, координат);
- 7) індивідуальні прикмети осіб, ознаки знарядь злочину (вид снарядів, ракет тощо) *(Додаток 11)*.

Ці дані можуть бути занотовані в будь-якій зручній для військовослужбовця формі у вільний від військової служби час, проте якомога швидше після події, задля

можливості формування максимально детальної картини кримінального правопорушення. Зручним способом є фото-, відеозйомка на місці події з відповідними поясненнями та коментарями.

Найпоширенішими злочинами, які вчиняються на лінії бойового зіткнення є:

1) порушення законів та звичаїв війни (застосування заборонених видів боєприпасів, ураження об'єктів цивільної інфраструктури тощо, незаконні дії щодо цивільного населення) – ст. 438 КК України;

2) державна зрада, участь у незаконному збройному формуванні, – ст.ст. 111, 260 КК України;

3) найманство (щодо військовополонених, які є громадянами держав, що не є сторонами міжнародного конфлікту та ведуть бойові дії на боці держави-агресора) – ст. 447 КК України;

4) перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України – ст. 114-1 КК України;

5) несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану – ст. 114-2 КК України;

6) колабораційна діяльність – ст. 111-1 КК України;

7) пособництво державі-агресору – ст. 111-2 КК України;

8) виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікація її учасників – ст. 436-2 КК України.

Ст. 232 КПК України надає можливість слідчому під час досудового розслідування здійснювати допит особи в дистанційному форматі в режимі відеоконференції. Окрім цього, передбачена можливість проведення опитування осіб у дистанційному форматі в режимі відео- або телефонної конференції (в разі неможливості безпосереднього прибуття військовослужбовця до місця проведення досудового розслідування на виклик слідчого).

У зв'язку з цим, в разі якщо військовослужбовець став свідком вчинення злочину, доцільно доповісти у відповідності до Статуту Збройних сил України рапортом безпосередньому керівнику про подію та сформувавши список осіб, які є свідками злочину. Далі керівникам підрозділів – зв'язатись з слідчим підрозділом СБ України (через співробітників, які знаходяться при військовій частині, або безпосередньо) та узгодити час і спосіб проведення допиту або опитування військовослужбовців, які стали свідками злочину (*Додатки 10, 12*).

Після цього із вказаними військовослужбовцями будуть проведені процесуальні дії відповідно до вимог КПК України.

7. ПОРЯДОК ПЕРЕДАЧІ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА ДО ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Результатом бойових зіткнень Збройних Сил України зі збройними формуваннями держави-агресора може бути або знищення живої сили супротивника, або захоплення ворога в полон. Надалі такі особи набувають статусу військовополонених. Вказаних осіб доставляють до визначених місць тримання, в яких вони перебувають до моменту прийняття стосовно них рішення. Таким рішенням зазвичай є обмін на військовополонених сил оборони України, але за наявності ознак вчинення ними злочинів, вони передаються до органів досудового розслідування для притягнення до кримінальної відповідальності.

Військовополонені можуть притягатись до кримінальної відповідальності за порушення законів і звичаїв війни. Крім цього, якщо вони є громадянами України, то – за державну зраду у формі переходу на бік ворога, участь у незаконних збройних формуваннях та збройних формуваннях держави-агресора. Військовополонені з числа громадян держав, що не є стороною міжнародного збройного конфлікту – за найманство.

Вони можуть бути допитані як в кримінальних провадженнях за фактами вчинення ними злочинів, так і в провадженнях за фактом розв'язування та ведення агресивної війни вищим командуванням держави-агресора. В певних випадках допитувані бажають використати для дачі показань певні відомості зі своїх

записів, з мобільних телефонів тощо, тому їх долучення до матеріалів провадження має важливе значення.

У таких випадках доречно, щоб при взятті особи у полон зберігались її речі і документи, які можуть бути використані для доведення вини цієї особи у вчиненні конкретних злочинів. А з урахуванням великої кількості військовополонених держави-агресора, вилучені речі і документи повинні мати пакування з індивідуальними ознаками.

Із вказаною метою доцільно діяти таким чином: під час фізичного захоплення ворога здійснити його роззброєння та, за необхідності надати першу домедичну допомогу; вилучити у військовополоненого особисті документи та речі (гаджети, блокноти тощо); упакувати вилучені речі і документи із опечатуванням пакету биркою (або вкладенням бирки у пакет), на якій зазначити установчі дані військовополоненого, місця та часу взяття в полон, переліку речей і документів, контактні дані осіб, що здійснили взяття у полон (за можливості); передати пакет разом з військовополоненим до місця тримання військовополонених (*Додаток 13*).

У подальшому, коли з військовополоненим працюватимуть оперативні працівники та слідчі Служби безпеки України, Національної поліції, і у них виникатиме потреба у використанні під час допитів відомостей, що зберігаються у гаджетах, документах полоненого, а також для уточнення обставин взяття у полон, вони зможуть оперативно отримати до них доступ і з'ясувати необхідні факти.

Вилучені речі і документи мають бути долучені до матеріалів кримінального провадження та визнані речовими доказами.

Таким чином, для мінімізації можливості їх втрати, при пакуванні вилучених речей і документів доцільно використовувати інформаційні бирки, в яких зазначати такі відомості: прізвище, ім'я та по-батькові полоненого, дату його народження, військову частину, звання, посаду, дату та місце взяття в полон (адресу, координати), перелік вилученого майна, а також контактні дані осіб, що взяли у полон (за можливості) (*Додаток 14*).

ВИСНОВКИ

Судові установи, як національні, так і міжнародні, вивчатимуть зібрані під час досудових розслідувань докази з метою встановлення численних фактів вчинення злочинів, пов'язаних зі збройною агресією рф проти України. Зібрані докази також можуть бути використані для притягнення вищих посадових осіб держави-агресора до кримінальної відповідальності та відшкодування державою-агресором спричинених збитків Українському народу та державі.

Ця робота органів досудового розслідування за активної взаємодії зі Збройними Силами України ведеться зараз як на лінії зіткнення, так і на деокупованих територіях України.

Даний порадник орієнтований на інформування захисників, які боронять нашу землю та звільняють тимчасово окуповані території, про ті процесуальні питання, дотримання яких забезпечить швидке та якісне розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією рф проти України та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

Слава Україні! Героям Слава!

Додаток 1

Статті Кримінального кодексу України, що визначають відповідальність за злочини, пов'язані зі збройною агресією проти України

№ статті КК	Зміст
ч. 2 ст. 111	Державна зрада, тобто діяння, умисно вчинене в умовах воєнного стану громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України.
ст. 111-1	1. Публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до

№ статті КК	Зміст
	<p>невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України.</p> <p>2. Добровільне зайняття громадянином України посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора.</p> <p>3. Здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти.</p> <p>4. Передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними</p>

№ статті КК	Зміст
	<p>органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора.</p> <p>5. Добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території.</p> <p>6. Організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах.</p>

№ статті КК	Зміст
	<p>7. Добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізовувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.</p> <p>8. Вчинення особами, зазначеними у частинах п'ятій - сьомій цієї статті, дій або прийняття рішень, що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків.</p>
ст. 111-2	<p>Умисні дії, спрямовані на допомогу державі-агресору (пособництво), збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора, вчинені громадянином України, іноземцем чи особою без громадянства, за винятком громадян держави-</p>

№ статті КК	Зміст
	агресора, з метою завдання шкоди Україні шляхом: реалізації чи підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора; добровільного збору, підготовки та/або передачі матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора, її збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора.
ст. 114-1	<p>1. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період.</p> <p>2. Те саме діяння, яке призвело до загибелі людей або інших тяжких наслідків.</p>
ст. 114-2	<p>1. Поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, у тому числі про їх переміщення територією України, якщо така інформація не розміщувалася (не поширювалася) у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, Міністерством оборони України, Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України чи Службою безпеки України або в офіційних джерелах країн-партнерів, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану.</p>

№ статті КК	Зміст
	<p>2. Поширення інформації про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, за можливості їх ідентифікації на місцевості, якщо така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, Міністерством оборони України або іншими уповноваженими державними органами, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану.</p> <p>3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб або з корисливих мотивів, або з метою надання такої інформації державі, що здійснює збройну агресію проти України, або її представникам, або іншим незаконним збройним формуванням, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, за відсутності ознак державної зради або шпигунства.</p>
ст. 436-2	<p>1. Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського</p>

№ статті КК	Зміст
	<p>конфлікту, виправдовування, визнання правомірною, заперечення тимчасової окупації частини території України, а також глорифікація осіб, які здійснювали збройну агресію Російської Федерації проти України, розпочату у 2014 році, представників збройних формувань Російської Федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також представників окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України.</p> <p>2. Виготовлення, поширення матеріалів, у яких міститься виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту, виправдовування, визнання правомірною, заперечення тимчасової окупації</p>

№ статті КК	Зміст
	<p>частини території України, а також глорифікація осіб, які здійснювали збройну агресію Російської Федерації проти України, розпочату у 2014 році, представників збройних формувань Російської Федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також представників окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України.</p>
ст. 437	<p>1. Планування, підготовка або розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту, а також участь у змові, що спрямована на вчинення таких дій.</p> <p>2. Ведення агресивної війни або агресивних воєнних дій.</p>
ст. 438	<p>1. Жорстоке поведіння з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для</p> <p style="text-align: right;">3</p>

№ статті КК	Зміст
	<p>примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій.</p> <p>2. Ті самі діяння, якщо вони поєднані з умисним вбивством.</p>

Додаток 2

Форми взаємодії підрозділів та військовослужбовців ЗСУ з органами досудового розслідування

№ п/п	Форми взаємодії	Суб'єкти взаємодії
1.	Опрацювання запитів слідчих	Вище військове керівництво, окремі військові частини
2.	Передача речей і документів окупаційних військ, виявлених на місцевості, у військовій техніці, транспортних засобах тощо	Військовослужбовці, які виявили речі і документи (у встановленому порядку через керівництво)
3.	Передача матеріалів, отриманих у ході виконання службових обов'язків (аерофото, відеозйомка, рапорти)	Окремі підрозділи Збройних Сил України
4.	Участь як спеціалістів у слідчих діях	Військовослужбовці, які володіють спеціальними знаннями та навичками: - щодо поводження з вибуховими пристроями та речовинами,

		- в ракетно-артилерійській сфері, - пілотування БПЛА
5.	Надання показань	Окремі військовослужбовці, які є свідками певних подій
6.	Передача військовополонених	Військовослужбовці, що здійснили захоплення військовополонених
7.	Забезпечення безпеки учасників слідчої дії при проведенні процесуальних дій поблизу лінії бойового зіткнення	Підрозділи, що розташовані на місцевості, де необхідно проводити слідчі дії

Додаток 3

**Інформація, що може бути запитана слідчими,
прокурорами у підрозділів ЗСУ в ході розслідування**

№ п/п	Запитувана інформація
1.	час, місце, найменування підрозділів та військової техніки, з якої були здійснені пуски повітряних чи наземних засобів ураження, напрямку та траєкторії польоту цих засобів ураження, їх ідентифікації, а також з'ясування якою зі сторін міжнародного збройного конфлікту вони застосовані
2.	Відомості щодо військових частин та військовослужбовців ЗСУ і зс рф, які приймали участь в бойових діях або дислокувались на певних територіях у певні проміжки часу
3.	факти правомірності поширення інформації про рух, переміщення або розміщення ЗСУ та інших військових формувань на певних територіях
4.	дати та місця захоплення ЗСУ військовополонених, встановлення їх теперішнього місцезнаходження, обставин взяття в полон, виявлених при цьому предметів і документів
5.	кількість та ідентифікаційні дані засобів ураження сил протиповітряної оборони України, час, місце їхнього застосування, з метою їх відмежування від уламків засобів ураження противника, виявлених на місці події
6.	матеріали радіоперехоплень розмов екіпажів повітряних суден противника між собою та з наземними службами, матеріали радіолокаційної

інформації (відображення повітряної обстановки, інформація про просторове місцезнаходження повітряних суден, яка збережена в пунктах управління авіацією та в файлах програмного забезпечення окремих радіолокаційних станцій) тощо

Додаток 4

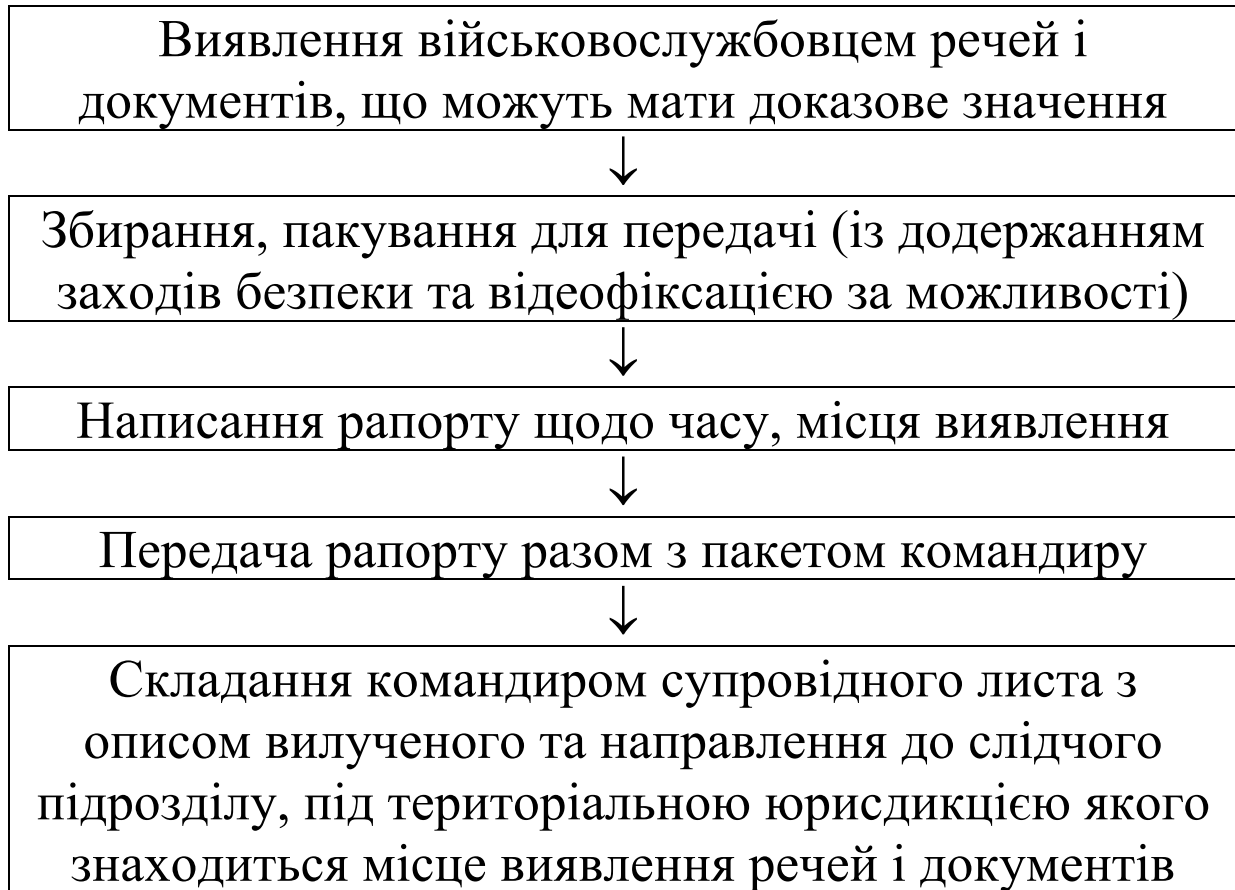
Рекомендації щодо виконання запитів органів досудового розслідування

№ п/п	Рекомендації
1.	У разі виникнення питань, безпосередньо контактувати з ініціатором запиту (слідчим, прокурором) щодо їх вирішення
2.	Визначати в якості виконавців ті підрозділи та посадових осіб, які володіють запитуваною інформацією
3.	На кожен запит надавати окрему відповідь, не об'єднуючи кілька запитів в одну відповідь
4.	Не завищувати грифи обмеження доступу до інформації за відсутності таємної/службової інформації
5.	У разі отримання додаткової інформації за відпрацьованим запитом, за можливості, невідкладно направляти її до органу досудового розслідування

Речі і документи, що можуть бути доказами у кримінальних провадженнях

Речі	
1.	Уламки снарядів
2.	Снаряди, заборонені до використання міжнародними конвенціями
3.	Пакування від снарядів
4.	Окремі види озброєння
5.	Мобільні телефони
6.	Планшети
7.	Ноутбуки
8.	Флеш-накопичувачі
9.	Безпілотні літальні апарати із флеш-накопичувачами
10.	Екіпірування (військова форма, шеврони, погони, емблеми, знаки розпізнавання «свій-чужий»)
11.	Іменні банківські картки російських банків
12.	Предмети, що використовувались для катування цивільних та військових осіб
Документи	
1.	Журнали бойових дій
2.	Журнали обліку отриманих (відданих) розпоряджень
3.	Журнали подій
4.	Особисті документи (паспорти, військові квитки, посвідчення водія)
5.	Списки підрозділів збройних формувань окупаційних військ
6.	Графіки чергувань

7.	Рапорти
8.	Бойові накази та розпорядження
9.	Командирські зошити
10.	Записи артилерійських підрозділів
11.	Карти ведення артилерійського вогню, розміщення позицій тощо
Об'єкти на місцевості	
1.	Вирви від снарядів
2.	Пошкодження будівель із прив'язкою до адрес, координат (геопозиції) та сторін світу
3.	Приміщення чи інші місця, пристосовані для катування осіб
4.	Позиції розташування вогневих засобів артилерійського ураження

Додаток 6**Порядок долучення до матеріалів кримінальних проваджень виявлених речей і документів**

Зразок пакувальної бирки до пакету з виявленими військовослужбовцем речами і документами

В даному пакеті упаковані речі і документи, виявлені 10.09.2022 за адресою: м. Куп'янськ, проспект Конституції, 3.

Вміст пакету:

- 1. журнал бойових дій протитанкової батареї в/ч 06414;*
- 2. список особового складу протитанкової батареї;*
- 3. карта м. Куп'янська з позначками;*
- 4. мобільний телефон Lenovo A7, ІМЕІ 453-33345-222409-34, з сім-картою beeline.*

Вилучив та запакував:

[посада військовослужбовця]

сержант

Олександр ПЕТРЕНКО

тел.: (067) 000-00-00

Зразок рапорту військовослужбовця про виявлення речей і документів

*Командиру [посада керівника
за субординацією]
майору Сергію ОЛЕКСЮКУ*

РАПОРТ

Дійсним доповідаю, що під час виконання бойового завдання у м. Куп'янську 10 вересня 2022 року о 17 год. 30 хв. у будівлі Куп'янської районної державної адміністрації за адресою: м. Куп'янськ, проспект Конституції, 3, мною були вилучені предмети і документи, що можуть свідчити про вчинення злочинів військовослужбовцями держави-агресора, а саме:

- журнал бойових дій протитанкової батареї в/ч 06414;*
- список особового складу протитанкової батареї;*
- карту м. Куп'янська з позначками;*
- мобільний телефон Lenovo A7, IMEI 453-33345-222409-34, з сім-картою beeline.*

Додатки: поліетиленовий пакет з вилученими речами і документами.

[посада військовослужбовця]

сержант

Олександр ПЕТРЕНКО

тел.: (067) 000-00-00

Права та обов'язки військовослужбовця, залученого до проведення слідчих дій як спеціаліста

Права спеціаліста	
1.	Ставити запитання учасникам процесуальної дії з дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду;
2.	Користуватися технічними засобами, приладами та спеціальним обладнанням;
3.	Звертати увагу сторони кримінального провадження, яка його залучила, або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів
4.	Викладати у висновку відомості, що мають значення для кримінального провадження і щодо яких йому не були поставлені запитання
5.	Знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження
6.	Одержувати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження
7.	Заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом
8.	Надавати висновки з питань, що належать до сфери його знань, під час досудового розслідування кримінальних проступків
9.	Надавати довідки з питань, що належать до сфери його знань, у випадках, передбачених частиною

<p>третьою статті 245⁻¹ КПК України, – в ході зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису</p>
--

Обов'язки спеціаліста	
------------------------------	--

1.	Прибути за викликом до слідчого, дізнавача, прокурора, суду і мати при собі необхідні технічне обладнання, пристрої та прилади
2.	Виконувати вказівки сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду та давати пояснення з поставлених запитань
3.	Не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі спеціалісту у зв'язку з виконанням його обов'язків
4.	Заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених КПК України

**Порядок дій при виявленні військовослужбовцем
подій з ознаками злочину**

Доповісти рапортом безпосередньому керівнику про подію у відповідності до Статуту Збройних сил України

Сформуувати список осіб, які є свідками злочину

Керівникам підрозділів – зв'язатись з слідчим підрозділом СБ України (через співробітників, які знаходяться при військовій частині, або безпосередньо)

Узгодити час та спосіб проведення допиту або опитування військовослужбовців, які стали свідками злочину

Додаток 11

**Обставини, які необхідно зафіксувати при виявленні
військовослужбовцем подій з ознаками злочину**

№ п/п	Обставини, що підлягають фіксації
1.	час та місце вчинення злочину
2.	кількість осіб, які вчиняли злочин
3.	дані осіб, яким завдано шкоди (якщо потерпілі загинули – місцезнаходження тіл)
4.	засоби вчинення злочину
5.	інші особи, які могли бути свідками злочину
6.	приблизна схема місцевості, де був вчинений злочин (із зазначенням району, координат)*
7.	індивідуальні прикмети осіб, ознаки знарядь злочину (вид снарядів, ракет тощо)
8.	<i>* за можливості – виготовити фото-, відеозаписи місця події</i>

**Зразок рапорту військовослужбовця про виявлення
ознак злочину**

*Командиру [посада керівника
за субординацією]
майору Сергію ОЛЕКСЮКУ*

РАПОРТ

Дійсним доповідаю, що під час виконання бойового завдання у м. Куп'янську 10 вересня 2022 року о 10 год. 00 хв. на південно-західній околиці міста у лісі (координати відповідно до застосунку Google Maps: 49.703600, 37.584830) було виявлено тіла двох осіб чоловічої статі у цивільному одязі з ознаками насильницької смерті (вогнепальні поранення у голови). Відеозапис з місця події додаю.

Додатки: флеш-накопичувач MicroSD SanDisk 32 Gb з відеозаписом з місця події.

[посада військовослужбовця]

сержант

Олександр ПЕТРЕНКО

тел.: (067) 000-00-00

**Порядок дій при захопленні у полон
військовослужбовця
держави-агресора**

Фізичне захоплення ворога, роззброєння, надання першої медичної допомоги за необхідності

Вилучення у військовополоненого особистих документів та речей (гаджетів, блокнотів тощо)

Пакування вилучених речей і документів

Опечатування пакету биркою (або вкладення бирки у пакет), на якій зазначити установчі дані військовополоненого, місця та часу взяття в полон, переліку речей і документів, контактні дані осіб, що здійснили взяття у полон (за можливості)

Передача пакету разом з військовополоненим до місця тримання військовополонених

Зразок пакувальної бирки до пакету з речами і документами, вилученими у військовополоненого

В даному пакеті упаковані речі і документи, вилучені у військовополоненого

*сержанта Іванова Івана Володимировича,
19.02.1983 року народження,
стрілка 1 відділення 2 роти 2 батальйону 27
бригади 1 танкової армії,
в/ч 61899,
захопленого у полон 10.09.2022 о 16 год. 30 хв. за
адресою: м. Куп'янськ, проспект Конституції, 3,*

Вміст пакету:

- 1. паспорт громадянина рф Іванова І.В.,*
- 2. військовий квиток Іванова І.В.,*
- 3. мобільний телефон Lenovo A7, IMEI 453-33345-222409-34, з сім-картою beeline.*

Вилучив та запакував:

[посада військовослужбовця]

сержант

Олександр ПЕТРЕНКО

тел.: (067) 000-00-00

Виробничо-практичне видання

Когут Артем Анатолійович
Старостін Олексій Юрійович
Тимофєєв Антон Олександрович
Членов Микола Володимирович

**Взаємодія Збройних Сил України
з органами досудового розслідування
під час фіксації обставин вчинення злочинів,
пов'язаних зі збройною агресією проти
України**

Практичний poradник

Інститут підготовки юридичних кадрів
для Служби безпеки України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

61002, м. Харків, вул. Мироносицька, 71
ipuk@ssu.gov.ua